

CUPRINS

Cuvânt-înainte	23
TITLUL I. CULTURI, CIVILIZAȚII ȘI DREPT. PARTICULAR ȘI UNIVERSAL ÎN DREPT	27
Capitolul I. Cultură, civilizație și drept	27
1. Coordonate conceptuale	27
2. Simbolistica dreptului și a justiției	30
Capitolul II. Momente din istoria dreptului în contextul culturii și civilizației universale	33
<i>Secțiunea I. Începuturi. De la animalitate spre umanitate.</i>	
<i>Reguli juridice în germene</i>	33
<i>Secțiunea a II-a. Antichitatea</i>	37
1. Dreptul în Mesopotamia. Codul lui Hammurabi	37
2. Dreptul în Egiptul antic. Despre procedura de judecată	39
3. Dreptul și justiția în India antică. „Legile lui Manu”	40
4. Dreptul în China antică. Unele particularități ale regimului juridic chinez	43
5. Dreptul în antichitatea greacă. Polisul – orașul stat – democrația ateniană și justiția	45
6. Dreptul în antichitatea romană. Diviziunile și izvoarele dreptului roman	47
6.1. Diviziunile dreptului roman	49
6.2. Izvoarele dreptului roman	50
6.2.1. Legea celor XII Table	50
6.2.2. Jurisprudența	51
6.2.3. Alte izvoare ale dreptului roman	53
<i>Secțiunea a III-a. Evul mediu</i>	54
1. Secvențe juridice medievale	54
2. Tribunalul Inchiziției	56
3. Tribunalele secrete	57
4. Procesele intentate animalelor	58
Capitolul III. Un tablou caleidoscopic al marilor sisteme de drept în epoca modernă și contemporană	61
1. Criterii și tipologie	61
2. Marele sistem de drept romano-germanic	62
2.1. Dreptul românesc	65
3. Marele sistem de common-law	67
3.1. Common-law în Anglia	67
3.2. Dreptul Statelor Unite ale Americii	70
4. Dreptul Uniunii Europene – realitate tipologică contemporană	71
5. Marele sistem de drept „socialist”	74

6. Sistemele juridice religioase și tradiționale	75
6.1. Dreptul musulman	76
6.2. Dreptul hindus	77
6.3. Dreptul japonez tradițional	78
6.4. Dreptul african cutumiar	78
TITLUL II. PANORAMA GÂNDIRII JURIDICE. GÂNDITORI, ȘCOLI ȘI CURENTE DESPRE UNIVERSUL JURIDIC	80
Capitolul I. Momente din istoria gândirii juridice	80
<i>Secțiunea I. Din antichitate</i>	<i>80</i>
1. Moise (sec. XV sau XIII a. Ch.)	80
2. Solon (640 a. Ch. – 558 a. Ch.)	82
3. Socrate (469-399 a. Ch.)	84
4. Platon (427-347 a. Ch.)	85
4.1. Criton	88
5. Aristotel (384-322 a. Ch.)	89
5.1. Etica nicomahică	91
6. Cicero (106-43 a. Ch.)	93
6.1. Despre legi	95
<i>Secțiunea a II-a. Din evul mediu</i>	<i>97</i>
1. Aureliu Augustin (354-430)	97
2. Toma d'Aquino (1228-1274)	97
<i>Secțiunea a III-a. Din epoca modernă</i>	<i>100</i>
1. Machiavelli (1469-1527)	100
2. Jean Bodin (1530-1596)	101
3. Hugo Grotius (1583-1645)	102
4. Thomas Hobbes (1588-1679)	103
5. John Locke (1623-1704)	104
6. Charles Montesquieu (1689-1755)	105
6.1. Despre spiritul legilor	106
7. Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)	107
8. Immanuel Kant (1724-1804)	109
8.1. Scrieri moral-politice	113
9. Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831)	116
9.1. Principiile filosofiei dreptului	118
10. Friedrich Karl von Savigny (1779-1861)	120
11. Rudolf von Ihering (1818-1892)	121
11.1. Lupta pentru drept	122
<i>Secțiunea a IV-a. Din epoca contemporană</i>	<i>124</i>
1. Emile Durkheim (1858-1917)	124
2. Eugen Ehrlich (1862-1922)	125
3. François Génay (1861-1954)	126
4. Nicolae Titulescu (1882-1941)	129
5. Mircea Djuvara (1886-1944)	130
6. Giorgio del Vecchio (1878-1970)	133
6.1. Justiția	134

7. Hans Kelsen (1881-1973).....	136
7.1. Teoria generală a statului.....	140
8. Jean Carbonnier (1908-2003).....	142
9. Herbert L.A. Hart (1907-1992).....	143
10. John Rawls (1921-2002).....	146
11. Jurgen Habermas (n. 1929).....	148
12. Jacques Derrida (1930-2004).....	150
Capitolul II. De la gânditori la școli și curente în universul juridic	152
1. Școala dreptului natural.....	152
2. Idealismul în drept	154
3. Școala istorică a dreptului.....	156
4. Orientarea biologică în drept	156
5. Pozitivismul în drept	157
5.1. Utilitarismul.....	158
5.2. Pozitivismul sociologic.....	158
5.3. Pozitivismul pragmatic.....	158
5.3.1. Realismul juridic american	158
5.3.2. Realismul juridic scandinav.....	159
5.4. Pozitivismul analitic	161
6. Postmodernismul juridic.....	161
TITLUL III. LOCUL ȘI ROLUL DREPTULUI ÎN SOCIETATE.....	165
Capitolul I. Identitatea dreptului reflectată în definițiile dreptului.....	165
Capitolul II. Factorii de configurare a dreptului. Despre fundamentele dreptului.....	173
Capitolul III. Esență, conținut și formă în drept	175
Capitolul IV. Scop, ideal și funcție în drept.....	177
Capitolul V. Finalitățile dreptului.....	184
TITLUL IV. DREPTUL ÎN SISTEMUL NORMATIV SOCIAL.....	191
Capitolul I. Normă și societate	191
Capitolul II. Ordinea normativă și sistemul normativ social.....	193
Capitolul III. Ordinea juridică – ordine normativă specifică.....	196
Capitolul IV. Principalele tipuri de norme sociale din perspectivă juridică	199
1. Normele tehnice	199
2. Normele obișnuielnice	199
3. Normele de conviețuire socială.....	200

4. Normele deontologice.....	200
5. Normele organizațiilor sociale nestatale	201
Capitolul V. Normele morale și normele juridice	202
Capitolul VI. Religie și drept.....	206
<i>Secțiunea I. Homo religiosus. Religie și religii</i>	<i>206</i>
1. Iudaismul	207
2. Creștinismul.....	207
3. Islamismul	208
4. Hinduismul.....	209
5. Budhismul.....	209
<i>Secțiunea a II-a. Drept și religie. Evoluția raporturilor dintre normele juridice și normele religioase.....</i>	<i>210</i>
TITLUL V. DREPTUL ȘI STATUL	213
Capitolul I. Considerații generale despre stat	213
Capitolul II. Corelația stat – drept	219
Capitolul III. Drept și putere politică	220
Capitolul IV. Statul de drept	222
1. „Stat de drept” – percepții, definiții și trăsături definitorii	222
2. Statul de drept – idee, modele și construcție.....	226
3. Existența contemporană a statului de drept între dificultăți și perspective.....	227
TITLUL VI. CUNOAȘTEREA DREPTULUI	230
Capitolul I. Perspective, forme și niveluri de cunoaștere juridică	230
Capitolul II. Drept, juridicitate, fenomen juridic.....	233
Capitolul III. Doctrină juridică și/sau știință juridică?	235
Capitolul IV. Sistemul științelor juridice. Implicații privind obiectul cunoașterii juridice	240
1. Statutul epistemologiei juridice	242
1.1. Anexă: Demersul științific în drept-studiu doctrinar*	245
2. Raționalitatea științifică în aria juridicității	258
2.1. Anexă – Raționalitatea în drept – studiu doctrinar	262
3. Paradigmele cunoașterii juridice.....	277
3.1. Paradigma normativității juridice	278
3.2. Paradigma centrată pe conceptele juridice	279
3.3. Paradigma fondului moral al dreptului.....	279
3.4. Paradigma centrată pe comportamentul actorilor juridici	281

3.5. Paradigma „noii revoluții a dreptului” în societatea globală	282
3.6. Anexă: Afectivitatea în drept-studiu doctrinar	287
4. Cunoașterea juridică actuală, abordarea interdisciplinară și stilul integrativ	294
Capitolul V. Proiectul cercetării științifice în drept – perspective, criterii, standarde și inovare.....	298
1. Perspectiva legiuitorului român asupra activității de cercetare științifică.....	298
2. Proiectarea cercetării științifice în drept și dimensiunea sa metodologică	302
3. Cercetarea științifică în drept și acțiunea socială eficientă	302
3.1. Cercetarea științifică – cunoaștere științifică în acțiune. Schița proiectului epistemologic tradițional	303
3.1.1. Problema științifică.....	303
3.1.2. De la ipoteza științifică la teoria științifică	305
3.1.3. Teorie, argumentare și discurs în domeniul juridic	307
3.2. Abordări și tipuri în cercetarea juridică	314
3.2.1. Cercetarea de tip socio-juridic	314
3.2.2. Proiectul de cercetare în domeniul filosofiei dreptului	319
Capitolul VI. Metodologia cercetării științifice în drept.....	324
1. Metodologia ca temă de reflecție în doctrina juridică românească	324
2. Metoda – semnificații și evoluții conceptuale	330
3. Abordări privind metoda în filosofia contemporană.....	332
4. Orizonturi și opțiuni metodologice în filosofie și știință.....	335
5. Din „labirintul” metodelor la selectarea metodologică a regulilor în cercetarea juridică	341
Capitolul VII. Unele metode care pot fi aplicate în cunoașterea și acțiunea juridică	347
1. Metoda logică	347
2. Metoda istorică	352
3. Metoda sociologică.....	356
4. Metoda comparativă	361
5. Metoda sistemică.....	362
6. Metoda informațional – comunicațională	365
Capitolul VIII. Validitatea cunoașterii juridice	371
1. Despre sensurile validității	371
2. Validitatea logică în domeniul juridic.....	371
3. Criteriile și semnificațiile adevărului din perspectiva validării demersului științific	372
4. Pluralitatea criteriilor de validare și demersul științific în domeniul juridic.....	375

Capitolul IX. Revoluția informatică și dreptul	379
1. Informație, informatică și societate informațională	379
2. Calculatoarele și dreptul	380
3. Criminalitatea informatică și dreptul informatic	385
4. Internetul din perspectiva juridicității	387
Capitolul X. Filosofia dreptului și știința juridică	390
1. Filosofia ca mișcare liberă a spiritului	390
2. Filosofie și știință	391
3. Filosofie și drept. Obiectul și problematica filosofiei dreptului	392
4. Filosofia dreptului și teoria generală a dreptului	396
Capitolul XI. Incursiune metodică în domeniul teoriei generale a dreptului	398
1. Întrebări	398
2. Problematică	399
3. Obiect	400
4. Itinerare	400
Capitolul XII. Teoria generală a dreptului – de la abordări doctrinare la disciplină de învățământ	405
1. Evoluții și interogații	405
2. Statutul actual al teoriei generale a dreptului ca disciplină de învățământ	409
Capitolul XIII. Învățând dreptul	412
1. Fundamente și obiective	412
2. Despre strategia studiului	414
3. Atitudinea față de metodele și tehnicile de muncă intelectuală	417
4. Limbajul juridic – limbaj specializat. Implicații metodologice	419
5. Spre un arsenal metodologic propriu	420
5.1. Metoda carteziană	421
5.2. Studiul de caz	421
5.3. Instruirea programată	422
5.3.1. E-Learning	423
5.4. Eroarea, resursă a cunoașterii	425
5.5. Autointerogație și problematizare	425
5.6. Producția de idei – metoda lui A. Osborn	427
5.7. Inepuizabilitatea lecturii	428
5.8. Judecați-l pe ... Iago!	429
6. Comportamentul metodic și factorii de personalitate	430
Capitolul XIV. De la învățarea dreptului la practicarea dreptului. Despre profesiile juridice în România	434

TITLUL VII. CONCEPTE DEFINITORII ALE DREPTULUI	439
Capitolul I. Principiile dreptului	439
1. Concept, origini, importanță	439
2. Clasificarea principiilor dreptului	440
3. Prezentarea unor abordări sistematice ale principiilor generale ale dreptului	441
Capitolul II. Norma juridică	444
1. Conceptul de normă juridică și trăsăturile acesteia	444
2. Structura normei juridice	447
3. Unele exigențe formale și informale ale normei juridice	450
4. Clasificarea normelor juridice	452
5. Acțiunea normelor juridice în timp	454
6. Acțiunea normelor juridice în spațiu și asupra persoanelor	458
Capitolul III. Izvoarele dreptului	462
1. Conceptul de izvor al dreptului	462
2. Obiceiul juridic (cutuma)	464
3. Legea și celelalte acte juridice normative	467
4. Alte izvoare ale dreptului	474
4.1. Precedentul judiciar și practica judiciară	474
4.2. Contractul normativ	478
4.2.1. Contractul colectiv de muncă	479
4.2.2. Tratatul internațional	479
4.3. Doctrina juridică	481
4.4. Actele normative ale unor organizații nestatale	482
Capitolul IV. Raportul juridic	484
1. Conceptul raportului juridic	484
2. Subiectele raportului juridic	486
3. Conținutul raportului juridic	488
4. Obiectul raportului juridic	490
5. Faptele juridice	491
Capitolul V. Sistemul dreptului	493
1. Conceptul sistemului dreptului	493
2. Componentele de sistem ale dreptului	494
3. Diviziunile generale ale dreptului	496
4. Ramurile dreptului contemporan și ale dreptului român	498
5. Impactul produs de noile coduri asupra dreptului român	502
Capitolul VI. Tehnica elaborării normelor juridice	511
1. Tehnică legislativă și tehnică juridică	511
2. Concepte și procedee de tehnică legislativă	513
3. Principiile procesului de elaborare a actelor normative	514
4. Părțile constitutive și structura internă a actelor normative	515
5. Limbaj și stil în elaborarea actelor normative	517

6. Sistematizarea actelor normative	522
7. Codificarea între simplificare, inovare și drept inteligent.....	522
Capitolul VII. Realizarea dreptului	528
1. Conceptul realizării dreptului	528
2. Formele realizării dreptului	529
3. Aplicarea dreptului de către organele competente	530
4. Aplicarea dreptului prin analogie	532
Capitolul VIII. Interpretarea normelor juridice	533
1. Conceptul interpretării normelor juridice	533
2. Formele (felurile) interpretării normelor juridice	534
3. Metodologia interpretării normelor juridice.....	536
4. Rezultatele interpretării.....	540
5. Spiritul și litera legii. Abuzul de drept și fraudă la lege	540
6. Câteva coordonate contemporane privind interpretarea juridică	541
7. Anexă: Interpretare și hermeneutică în drept – studiu doctrinar	545
Capitolul IX. Răspunderea juridică	551
1. Conceptul răspunderii juridice	551
2. Formele răspunderii juridice	553
3. Condițiile răspunderii juridice.....	559
TITLUL VIII. PROTAGONIȘTII FENOMENULUI JURIDIC	563
Capitolul I. Homo juridicus – dimensiunea juridică a existenței umane	563
Capitolul II. Autoritatea judecătorească	569
Capitolul III. Procesul judiciar	572
1. Procesul penal.....	572
2. Procesul civil	575
3. Unele coordonate contemporane ale activității jurisdicționale	578
Capitolul IV. Sancțiunea juridică.....	581
TITLUL IX. DREPTUL ȘI VALORILE SOCIALE	585
Capitolul I. Scurtă incursiune în lumea valorii.....	585
Capitolul II. Pluralismul valorilor sociale	589
Capitolul III. Despre perspectiva axiologică sistemică	591
Capitolul IV. Drept și valoare.....	593
1. Norma juridică și valoarea	593
2. Faptul juridic și valoarea.....	594
3. Raportul juridic și valoarea	595

TITLUL X. UN POSIBIL SISTEM VALORIC MINIMAL CARE ORIENTEAZĂ DREPTUL	597
Capitolul I. Adevărul juridic	598
1. Dimensiunile adevărului.....	598
2. Statutul axiologic al adevărului	599
3. Adevăr și juridicitate	601
Capitolul II. Libertatea din perspectiva juridicității	603
1. Ideea de libertate și coordonatele ei valorice.....	603
2. Libertate și drept.....	604
Capitolul III. Justiția – valoare originală a dreptului	607
Capitolul IV. Securitatea juridică	616
Capitolul V. Binele public	617
Capitolul VI. Demnitatea umană – expresie valorică sincretică a finalităților dreptului	619
TITLUL XI. DREPTUL ȘI CONTEMPORANEITATEA	620
Capitolul I. Despre drepturi și libertăți la începutul mileniului al III-lea	620
1. Considerații generale despre problematica drepturilor omului	620
2. Drepturile omului – garanții și vulnerabilități	623
3. Drepturile omului între apologie și manipulare.....	626
4. Elemente privind strategia de viitor în materia drepturilor omului	628
Capitolul II. Tendințele viitorului și provocările adresate dreptului	630
Bibliografie selectivă	633